

ARCHÍV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Obvodná správa ZNB Oddelenie Štátnej bezpečnosti Bratislava I 1981 – 1990

Čiastkový inventár

Spracovala: Mgr. J. Maťašová
Bratislava 2014

ÚVOD

Čiastkový inventár sprístupňuje archívne dokumenty Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava I.

Obvodné správy ZNB v obvode hl. mesta Bratislavy boli zriadené v r. 1977 rozkazom MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8 v rámci zriadenia okresných správ ZNB. Obvodné správy ZNB obdržali rovnaké kompetencie ako novovzniknuté okresné správy ZNB.

Okresné správy ako najnižšie územné organizačné celky zabezpečujúce v rámci svojej pôsobnosti aj výkon štátnobezpečnostnej zložky, nadväzovali na svojich predchodcov z 50. rokov. Sieť oddelení ŠtB v rámci okresov nahradili od júna 1952 okresné oddelenia ŠtB vo funkcii vysunutých pracovísk krajských správ ŠtB. Začiatkom roka 1954 po zlúčení s okresnými oddeleniami VB vytvorili okresné oddelenia krajských správ MV.¹ Pri zmene územnej organizácie štátu v roku 1960 došlo k čiastočnej redukcii počtu OO MV.² Okresné oddelenia ostali naďalej súčasťou nových územných zložiek krajských správ ZNB zriadených v roku 1966 ako náhrada krajských správ MV.³ Tento stav sa zmenil v roku 1977 pri vzniku okresných správ ZNB, keď pôvodné oddelenia a skupiny ŠtB krajských správ v okresoch boli zrušené. Nasledujúcim krokom bolo zriadenie stálych okresných oddelení ŠtB pri okresných správach ZNB.⁴

Obvodné správy ZNB Bratislava I – V boli územnými útvarmi na zabezpečenie jednotného výkonu služby zložiek ŠtB a VB na území obvodu hl. mesta Bratislavy. Boli riadené Správou ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. Základnými úlohami Obvodných správ ZNB bolo pôsobenie po línii rozviednej, kontrarozviednej, ochrany ekonomiky, ochrany verejného poriadku a predchádzania

¹ Tajný rozkaz MV č. 197/1953

² Rozkaz MV č. 1/1960

³ Rozkaz MV č. 12/1966

⁴ Rozkaz MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8/1977

kriminality. Obvodné správy boli členené na funkčné a výkonné útvary. Funkčné útvary tvorilo vnútorné oddelenie a hospodárska skupina. Výkonné útvary tvorilo oddelenie štátnej bezpečnosti, odbor verejnej bezpečnosti, oddelenie vyšetrovania verejnej bezpečnosti a oddelenie pasov a víz. Oddelenie ŠtB vo vymedzenom rozsahu plnilo kontrarozviedne úlohy na úseku boja proti vonkajšiemu nepriateľovi, na úseku vnútorného spravodajstva a ochrany čs. ekonomiky. Náčelník oddelenia ŠtB bol zároveň zástupcom náčelníka Obvodnej správy ZNB po línii ŠtB. V 80. rokoch pôsobili obvodné správy ako vysunuté pracoviská S ŠtB. Tento status mal byť zmenený v r. 1988 pri návrhu zmeny organizačnej štruktúry S ŠtB, OS ZNB a ObS ZNB v Západoslovenskom kraji. Vysunuté pracoviská sa mali zrušiť a namiesto nich sa mali zriadiť oddelenia ŠtB. Návrh zrejme nebol zrealizovaný, pretože ešte v r. 1989 sa môžeme stretnúť s používaním nápisových pečiatok vysunuté pracoviská ObS ZNB Bratislava.⁵ Obvodné správy ZNB v tomto usporiadaní pôsobili až do 16. januára 1990, keď došlo k zmene hierarchickej štruktúry. Oddelenia ŠtB prešli pod priamu riadiacu právomoc náčelníka Obvodnej správy ZNB.⁶ Obvodné správy ZNB boli zrušené ako súčasť štruktúry ŠtB 15. februára 1990.⁷

Oddelenie ŠtB Obvodnej správy ZNB Bratislava I v období normalizácie plnilo úlohy po líniiach 1., 2. a 3. odboru Správy ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. V rámci línie 1. odboru sa agentúrna sieť využívala k získavaniu poznatkov o pohybe diplomatov a vízových cudzincov na území obvodu a pri kontrarozviednych opatreniach pri ochrane sovietskych vojenských objektov na území Západoslovenského kraja. V oblasti preventívnej a výchovnej práce sa agentúrna sieť sústredila na predchádzanie emigrácie občanov do kapitalistického zahraničia. Línia 2. odboru bola zameraná na využívanie agentúrnej siete v problematikách pravice, členov bývalých organizácií a skupín, ku kontrole záujmových osôb, v problematike mládeže, cirkvi a siekt. Línia 3. odboru mala na starosti oblasť ochrany dôležitých odvetví hospodárstva na území I. obvodu hl. mesta Bratislavy – palivovo-energetickej základne, chémie, strojárstva, dopravy, investičnej výstavby

⁵ KS ZNB S ŠtB Bratislava, vnútorné oddelenie, inv. j. 74, spis č. 78 – Návrh novej organizačnej štruktúry KS ZNB S ŠtB Bratislava, OS ZNB a ObS ZNB v Bratislavskom kraji.

⁶ Rozkaz MV ČSSR č. 7/1990

⁷ Rozkaz MV ČSSR č. 17/1990

a ochrany vyčlenených ekonomických objektov. Pozornosť sa venovala podnikom: Polygrafické závody, Pivovar, Tlačový kombinát Pravda, Výskumný ústav káblov a izolantov, Kablo a Benzinol.

Archívny materiál fondu Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava I pochádza z rokov 1981 – 1990 a zachoval sa z tej časti registratúry, ktorá mala byť pôvodne skartovaná. Z tohto dôvodu prevzatý materiál rešpektoval organizačnú štruktúru pôvodcu len čiastočne a musel byť preusporiadaný. Materiál sa zachoval fragmentovite, v niektorých prípadoch bol aj fyzicky poškodený. Na usporiadanie sa použila štruktúra, ktorá vychádza z organizačnej štruktúry pôvodcu a rešpektuje čiastočne aj diplomatické hľadisko.

Časť registratúry Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava I pôvodne ponechaná na trvalé uloženie v archíve MV v Spišskom Podhradí bola spracovaná a sprístupnená inventárom v r. 1987. V súčasnosti je uložená v Archíve Ústavu pamäti národa.⁸

Útvary Štátnej bezpečnosti sa pri vedení registratúry riadili smernicami usmerňujúcimi výkon spisovej služby na útvaroch MV a ZNB ako aj vlastnými inštrukciami ŠtB zohľadňujúcimi prácu s materiálom štátnobezpečnostnej povahy.⁹ Vyradenie dokumentov z registratúry sa v 70. – 80. rokoch riadilo smernicou MV¹⁰, ktorá určovala úložné lehoty pre jednotlivé typy dokumentov na základe ich dôležitosti a možného budúceho využitia. Koniec roka 1989 narušil túto prax a v rámci skartácií bol zničený aj archívny materiál, ktorý mal byť pôvodne zachovaný.

⁸ Longauerová, E.: Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja Správa ŠtB Bratislava a útvary ŠtB v Západoslovenskom kraji – II. diel, Spišské Podhradie, 1987.

⁹ Inštrukcia o operatívnej evidencii a administratíve pri agentúrno-operatívnej práci Štátnej bezpečnosti (A-oper-II-1/1962); Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu v čs. kontrarozvedke (A-oper-II-1/1973); Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu pri kontrarozviednej činnosti (A-oper-II-1/1978). K smerniciam boli vydané metodické pokyny MP/1974 a MP/1978. Spisová služba sa riadila tiež smernicami MV a ZNB : RMV č. 38/1965, služobný predpis MV-adm-I-1 - Spisový poriadok ministerstva vnútra, RMV č. 41/1962 Administratívny poriadok ministerstva vnútra (MV-adm-I-3); NMV ČSSR č. 39/1977, ktorým sa mení a dopĺňa spisový poriadok ministerstva vnútra (MV-adm-I-1).

¹⁰ Smernica MV-adm-I-5.

Registratúra útvarov ŠtB bola tvorená registratúrnymi pomôckami zaznamenávajúcimi evidenciu a obeh spisov, prípadne inými evidenciami a vlastným spisovým materiálom.

Registratúra Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava I pozostávala z podacích protokolov – pomocnej evidencie pri vedení spisov a spisového materiálu. Podacie protokoly boli vedené chronologicky a zároveň rešpektovali stupeň utajenia – prísne tajné a tajné a obyčajné. Spisový materiál bol zodpovedajúco tomuto členeniu evidovaný a uložený. Následne sa v rámci ročníkov ukladal podľa podacích čísel.

Štruktúra fondu:

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY

Pomocné knihy

II SPISOVÉ MATERIÁLY

II/A Spisy prísne tajné (PT)

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Signatúra I obsahuje registratúrne pomôcky. Nachádzajú sa tu podacie protokoly prísne tajných spisov a tajných a obyčajných spisov. Inventárnu jednotku tvorí jedna kniha.

Signatúra II obsahuje spisový materiál. V skupine A sa nachádzajú spisy prísne tajné, v skupine B spisy tajné a obyčajné. Inventárnu jednotku tvorí ročník spisov. V rámci ročníka sú spisy uložené podľa podacích čísel.

Spisový materiál sa zachoval vo výrazne torzovitom stave. Systém práce príslušníkov dokumentujú ročné plány práce, smernice a metodické pokyny

Materiál Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava I obsahuje 11 inventárnych jednotiek a je uložený v 1 archívnej krabici.

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY A EVIDENCIE

Pomocné knihy

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
1	Podací protokol PT	1981	1
2	Podací protokol PT	1982	1
3	Podací protokol PT	1989	1
4	Podací protokol T+O	1983	1
5	Podací protokol T+O	1989	1

II. SPISOVÝ MATERIÁL

III/A Spisy prísne tajné (PT)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
6	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava I na r. 1981 (1).	1981	1
7	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava I na r. 1982 (1).	1982	1
8	Záznam o skartácii písomností za r. 1984 – 1989 (12); Poznatok k osobe Jana Kotljarenská (91); Podklady k ročnému plánu za r. 1989 po línii 3. odboru S ŠtB, Odstúpenie požiadaviek na písomnosti OPV 3. odboru S ŠtB Bratislava (606).	1989	1
9	Zhodnotenie skúseností zo súčinnosti útvarov ŠtB a VB a analýza dodržiavania zásad konšpirácie (1); Plán súčinnostných porád pri ochrane čs. ekonomiky medzi OHK, SOO a O ŠtB ObS ZNB Bratislava I za r. 1989 (2); Opatrenia prijaté na odstránenie nedostatkov na ObS ZNB O ŠtB Bratislava I zistených kontrolou MV a ŽP SSR (3); Výpis z metodického pokynu náčelníka II. správy ZNB pri blokáciách na odboroch letiskovej kontroly pre podozrenie z ohrozenia bezpečnosti vzdušného dopravného prostriedku (4); Plán individuálnej prípravy príslušníka Rudolfa Beňoviča (5); Zrušenie metodických pokynov II. správy ZNB po línii ochrany čs. ekonomiky (6); Pokyn náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava k prehodnoteniu blokácií na OPV (7); Pokyn náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava na zastavenie skartácii písomností (8); Pokyn náčelníka OaOO KS ZNB S ŠtB Bratislava na predkladanie návrhov na výjazd TS do kapitalistických	1990	1

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
10	Protokol o odovzdaní písomností na OPV Obs ZNB Bratislava I (22).	1983	1
11	Výmena služobných preukazov príslušníkov Obs ZNB Bratislava I (1); Záznam o výhražnom telefonáte (2); Podklady k úlohám po línii ekonomiky (3); Metodické pokyny k vyplňaniu nových tlačív lustračných lístkov (5); Pokyn náčelníka S ŠtB Bratislava k ukončeniu spolupráce s TS získanými k spolupráci na základe kompromitácie (7).	1990	1

ZOZNAM SKRATIEK:

KS ZNB – krajská správa ZNB

MV a ŽP SSR – Ministerstvo vnútra a životného prostredia Slovenskej socialistickej republiky

N – náčelník

O – obyčajné

OaOO – organizačný a analytický odbor

ObS ZNB – obvodná správa Zboru národnej bezpečnosti

OHK – odbor (oddelenie) hraničnej kontroly

OPV – odbor (oddelenie) oddelenie pasov a víz

O ŠtB – oddelenie štátnej bezpečnosti

PT – prísne tajné

S ŠtB – správa štátnej bezpečnosti

S – správa

SOO – samostatné operatívne oddelenie

ŠtB – štátna bezpečnosť

T – tajné

TS – tajný spolupracovník

VB – verejná bezpečnosť

ZNB – Zbor národnej bezpečnosti